

تنها زندگی است که سحر می‌کند

گوئتر گراس^۱، هاینریش بل^۲، زیگفرد لنتس^۳، ماکس فریش^۴، فریدریش درونمات^۵، آناز گرس^۶، ولفگانگ برشرت^۷، برتولت برشت^۸، کریستاؤلف^۹ و... خود یا از نسل پیش از جنگ و جنگ بودند یا از بازماندگان آن. اگر چه بروز ادبیات نوین آلمان بیشتر راجع به جنگ و عواقب و تشریح آن بود، اما خود زمینه‌ای برای کشف و شکل‌گیری زبان پویا و ناب امروزی و تشکیل ادبیات مطرح جهانی شد.

آلمان هیتلری با آرمان و اندیشه‌های جنارانه‌اش، موجب جلای وطن بسیاری از اندیشمندان شهیر مخالف جنگ آن دیار شد: توماس مان^{۱۰}، هرمان هسه^{۱۱}، برتولد برشت، هاینریش مان^{۱۲} و... کشور آلمان را ترک کرده و به ممالک دیگر روانه شدند.

اما گروهی دیگر نیز نه چوب خویش بل چوب دین خود را می‌خوردند. اریش فرید^{۱۳} از آن دسته بود. این شاعر، نویسنده و مترجم بزرگ یهودی اتریش در سال ۱۹۲۱ به دنیا آمد و از آنجایی که کشورش در همان اوان لشکرکشی هیتلر، به تصرف آلمان درآمد، به ناچار در سال ۱۹۳۸ به کشور انگلستان مهاجرت نمود و تا پایان عمر یعنی سال ۱۹۸۸ در سن ۶۷ سالگی در آن کشور در شهر لندن زندگی کرد.

این شاعر سیاسی و اجتماعی معاصر آلمانی‌زبان از شاعران و کاشفان برتر شعر آلمان به شمار می‌رود.

ترجمه حاضر، کنکاشی در یک دفتر شعر فرید است که هیچ ادعا و لاف دستیابی و جنگ‌آوری زبان و مقصود و سبک وی نمی‌رود، اما نتیجه تلاشی است جان‌سپارانه و با علاقه‌مندی.

در ایران تا کنون اشعار بسیاری از این شاعر اتریشی در مجلات و روزنامه‌ها، و نیز در کتابهایی که به گلچین اشعار آلمانی اختصاص داشتند، از زبان اصلی و یا زبانهای دیگر ترجمه و منتشر شده است. از آن جمله کتابهای «در دفاع از گرگها» نشر چشمه، «فوزباغه‌ها جدی جدی می‌میرند» نشر مرکز و «عاشقانه‌های آلمانی» نشر مروارید قابل ذکر هستند.

اما اریش فرید در قالب کتابی مستقل، توسط نشر مازیار زیر عنوان «عاشقانه‌هایی برای آزادی» به جامعه ایرانی معرفی شد.

به هر حال، این شاعر، شاعری بیگانه نیست.

قرن دودآلود و خون‌آميز بیستم دو داغ ننگ بر جبین دارد: دو جنگ وحشیانه که نطفه‌هایشان در اروپا به هم آمد. گرچه جهان از این دو تباهی ناگزیر می‌نمود، حاصلش ویرانی و سقوط و مرگ بود.

جنگ اول جهانی که به تحریک و خواست بسیاری از کشورهای اروپایی واقع شد، مقصّر و مسبب معینی نداشت و دولتهای اروپایی بسیاری در وقوع آن مقصّر بودند. اما جنگ دوم جهانی صورتی دیگر داشت، تنها یک کشور، آتش فرور این بلا بود: آلمان.

جنگ دوم جهانی اگر چه جز سیاهی و ابر فریاد و اشک نه برای آلمان، بل برای تمامی جهان نداشت، گرچه جز افول آدمیت و آغاز روند پستی و انحطاط هیچ نیاورد، اما به‌زعم من یک ارمغان بزرگ برای کشور آلمان داشت: شکفتن گل خوش‌رنگ و صدبرگ ادبیات و زبان آلمان. شاید اگر این جنگ رخ نمی‌نمود و ادبایی که بعدها، مهره‌های اساسی ادبیات آلمان به شمار آمدند به جنگ فرستاده نمی‌شدند، هیچ از تبلور و تولد راستین امروزی ادبیات آلمان که از ارکان مهم و مشهور ادبیات امروز جهان است، خبری نبود.

آن چنان خسته‌ام که
وقتی تشنه‌ام
با چشمهای بسته
فنجان را کج می‌کنم
و آب می‌نوشم
آخر اگر که چشم بگشایم
فنجانی آنجا نیست
خسته‌تر از آن‌ام
که راه بیفتم
تا برای خود چای آماده سازم
آن چنان بیدارم
که می‌بوسمت
و نوازشت می‌کنم
و سخنانت را می‌شنوم
و پس هر جرعه
با تو سخن می‌گویم
و بیدارتر از آن‌ام
چشم بگشایم
و بخواهم تو را ببینم
و ببینم
که تو نیستی
در کنارم.

قابل شنیدن

گوش بسپار
با گوشهای تیز کرده
آن گاه در خواهی یافت عاقبت
این تنها زندگی است که می‌شنوی
مرگ، هیچ برای گفتن ندارد
مرگه قادر به سخن‌گویی نیست.
مجرم
با توسل به جرم سخن می‌گوید
جرم، با توسل به عواقب خویش سخن می‌گوید
عواقب جرم
خویشتن را
از هر دلیلی
تبرئه می‌سازند.

عقله طبع

خسته شدند
آرامشی کمتر یافتند
بی‌هیچ نفرینی
نه کشته می‌شوند و نه می‌کشند
تنها زخمهایی ناسور
در پارچه‌های پاک.

Müde geworden
Weniger Ruhe gefunden
Aber kein fluch
Nicht ermordet warden und morden
Nur Unverbindliche wunden
In einem reinen tuch

زندگان
از مُردن سخن می‌گویند
تنها از آن رو که می‌زیند:
آنکه سخن نمی‌گوید، مرگ است،
مرگ

که حرفی نمی‌زند.
اما به وعده‌اش وفا می‌کند.

زمینه

در خاک مردگان،
دیگر
بر سطح نیستند
ایشان
سطحی هستند
که بر خاک زندگان،
بر آن
گام می‌نهند.

Die Untersterbenden
Sind nie mehr
Oberflächlich

Sie sind
Der grund
Auf den
Die Überlebenden
Treten

Hörche
Mit Schärferen ohren
Dann merkst du es endlich:
Du hörst nur das Leben
Der Tod hat dir nichts zu sagen
Der Tod Kann nicht Sprechen

Der Täter
Spricht mit der Tat
Die Tat Spricht mit ihren Folgen:
Die Folgen
Sprechen Sich Frei
Von jedem Anlass

Die Lebenden sprechen
Vom Sterben
Nur weil sie Leben:
Der nicht spricht ist der Tod
Der nicht Reden hält
Der das wort hält

Tagtraum

Ich bin so müde
Dass ich
Wenn ich durstig bin
Mit geschlossenen Augen
Die Tasse neige
Und trinke
Denn wenn ich die Augen
Aufmache
Ist sie nicht da
und ich bin Zu müde
Um zu gehen
Und Tee zu kochen
Ich bin so wach
Dass ich dich küsse
Und streiche
Und dass ich dich höre
Nach jedem Schluck
Zu dir spreche
Und ich bin zu wach
Um die Augen zu öffnen
Und dich sehen zu wollen
Und zu sehen
Dass du
Nicht da bist.

Hörbar

دوست داشتن هم،
در زمانه‌ای که آدمیان ما یکدیگر را می‌کشند
با جنگ افزارهایی مدام کشنده‌تر
تا سر حد مرگ یکدیگر را گرسنه رها می‌کنند.

دانستن،
آنکه آدمی را کاری از دست ساخته نیست
و کوشیدن،
به از کف ندانن سرزندگی.

اولینها و آخرینها

آنان که نخستین گفتار را می‌یابند
بس لوند برای دل
بس آسان برای مغز
بس روان برای زبان.

بسی زود می‌آیند
که هنوز چشمها
با سری دوار گرد خود می‌چرخند.

ایشان هیچ از کلام دور نمی‌شوند
آنان که واپسین گفتار را می‌جویند
بس نژد برای دل
بس دشوار برای مغز
بس پُزحمت برای زبان.

بسی دیر می‌آیند
که هنوز سرها
با چشمانی دوار گرد خود می‌چرخند،
ایشان دیگر هیچ بر سر کلام نمی‌آیند.

ویری اما دیر

چندان از نستوهی خویش
به ستوهم من که
ناگاه
بر خاطر م می‌افتد
نکند
تو دیری است که
از نستوهی من
به ستوه بوده باشی.

Meiner Unermülichkeit

bin ich
Auf einmal
So müde
Dass mir einfällt
Ob du ihrer nicht
Schon lange
Müde sein müst

دسته کلی به طبع دل

باران گرم تابستان:
وقتی که قطره‌ای سنگین فرو می‌افتد
برگ، به قامت به لرزه می‌افتد.

دل من نیز هر بار
وقتی که نامت بر آن فرو می‌افتد
اینسان به لرزه می‌افتد.

Strauch mit herzförmigen Blättern

Sommerregen warm:
Wenn ein Schwerer Tropfen fällt
Bebt das ganze blatt.

So bebt jades Mal mein Herz
Wenn dein name auf es fällt.

Die die ersten worte finden

Zu flink für das Herz
Zu leicht für das Hirn
Zu glatt für die zunge

Die kommen zu früh
Wo die Augen
Noch kopflos rollen

Sie kommen vom wort nicht los
Die die letzten worte suchen
Zu zäh für das herz
Zu schwre für das him
Zu rauh für die zunge
Die kommen zu spät
Wo die köpfe
Schon augenlos rollen
Sie kommen nicht mehr zu wort

Deutschland

Sich lieben
In einer zeit in der menschen einander töten
Mit immer besseren waffen
Und einander verhungern lassen.

Und wissen
Dass man wenig dagegen tun kann
Und versuchen
Nicht stumpf zu werden

Und doch
Sich lieben
Sich lieben
Und einander verhungern lassen
Sich lieben und wissen
Dass man wenig dagegen tun kann
Sich lieben
Und versuchen nicht stumpf zu werden

Sich lieben
Und mit der zeit
Einander töten
Und doch sich lieben
Mit immer besseren waffen

بازار باریده است

و اینک هوا دوباره گرم است
سنگفرش های غبار آلود
مقصرند
خیابان لیشتن اشتاین
خشک می شود
بدنقالبی مایند
و هنوز بوی مدرسه می دهد
بایست ویران شوند
گورستان
بر دروازه چهارم
بدشکل است
مقصرند
قطار خیابانی
پر سر و صدا و بانگ جار می گذرد
بدنقالبی مایند
از فراز پلهاء از میان پنجرهها
بایست ویران شوند
در باد عصرگاهی
از انتهای خیابان
تپه های کبود
مقصرند
در انتهای دیگر
زنگار سبز گنبدها
بدنقالبی مایند
یا برج فروخورده کلیسا
بایست ویران شوند

Sind schuld
Am anderen Ende
Patnagrün die kuppel
Sind unser unglück
Oder ein stumpfer kirchturm (Kirch-
turm)
Müssen vernichtet werden

سردیای سمع

آفتاب من
برای درخشیدن
به آسمان تو
رفته است
برای من
تنها ماه مانده است
که او را
من از تمامی ابرها صدا می زنم
ماه به من دلگرمی می دهد
که روزی تابشش
گرم تر و
روشن تر خواهد شد
نه، این زرد رنگی دیگر نخواهد
شد
این رنگ
که یادآور ملال و سردی است
باز آی، آفتابا!
روشنای و گرمای افزون ماه
فرای
طراقت من اندا

آزادی امررانی

گفتن اینکه:
«اینجا
آزادی حکم فرماست»
خطایی است
اشکالر
پا خود
دروغی:
آزادی
حکم نمی راند

Zu sagen:
"Hier
herrscht Freiheit"
Ist immer
Ein Irrtum
Oder auch
Eine lüge:
Freiheit
Herrscht nicht.

زینسان تا به کی

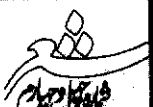
در عصر مسابقه تسلیحاتی
آن که می خواهد
دنیا
بر این روال
که هست
باقی بماند
او نمی خواهد
که دنیا باقی بماند.

Status quo

Zur zeit des wettrüstens
Wer will
Dass die weit
So bleibt
Wie sie ist
Der will nicht
Dass sie bleibt.

Es hat geregnet
Es ist wieder heiss
Dos staubige Pflaster
Sind schuld
Der Lichtenstein strasse
Trocknet
Sind unser unglück
Und riecht noch wie nach der schule
Müssen vernichtet werden
Der Friedhof
Am Vierten Tor
Verwahrlost
Sind schuld
Dic strassenbahn
Scheppert und klirrt
Sind unser unglück
Zwischen doppelfenster auf Brücken
Müssen vernichtet werden
Im Abendwind
Vom Ende der strasse
Graublau hügel

eifriger Frost
Meine Sonne
Ist scheinen gegangen
In deinen
Himmel
Mir bleibt
der Mond
den ruf ich
aus allen wolken
Er will mich trösten
Sein Licht
Sei wärmer
Und heller
Nicht gelb verfärbt
Dass man nur noch denht
Ans Erhalten
Sonne komm wieder!
Der mond ist
Zu hell und
Zu heiss für mich!

تاییدیت

دسته‌های سپید
موی سرخ
چشمه‌های آبی
سنگه‌های سپید
خون سرخ
لبه‌های آبی
استخوانه‌های سپید
شن سرخ
آسمان آبی.

Einbürgerung

Weisse Hände
Rotes haar
Blaue Augen
Weisse Steine
Rotes Blut
Blaue Lippen
Weisse Knochen
Roter sand
Blauer himmel

جهان بانو

به
دنیا آمده‌ام
وینک سرانجام
به آن حد رسیدم
که غریب بر می کشم:
«چگونه می شود
که من به سوی دنیا می آیم»
دنیا بانو می آید
و آهسته می گوید:
«تو نمی آیی
تو در حال رفتنی.»

Frau welt

Ich bin
Zur welt gekommen
Und bin nun endlich
So weit
Laut zu fragen
Wie ich dazukomme
Zu ihr zu kommen
Sie kommt
Und sagt leise:
Du kommst nicht
Du bist schon im gehen.

۱. واژه جهان یا دنیا Die welt در زبان آلمانی مؤنث است م

پاسخ

شخص رو به سنگها گفت:
«انسان باشین!»
سنگها در پاسخ گفتند:
«هنوز به قدر کفایت سخت نشده‌ایم.»

Antwort

Zu den Steinen hat einer gesagt:
Seid menschlich!
Die steine haben gesagt:
Wir sind noch nicht hart genug.

پرسش کوچک

می‌پنداری
هنوز
آن قدر کوچکی
که از طرح پرسشهای بزرگ درمانی؟
اگر این گونه است
پس بزرگ‌ترها
کوچک فرضت می‌کنند
تا پیش از آنکه به قدر وسیع بزرگ شوی.

Kleine Frage

Glaubst du
Du bist
Noch zu klein
Um grössere Fragen zu stellen?
Dann kriegen
Die grossen
Dich noch klein
Bevor du gross genug bist.

بی‌نوشته

۱. Günter Grass (1927-)
۲. Heinrich Böll (1917 – 1985)
۳. Siegfried Lenz (1926 -)
۴. Max Frisch (1911- 1991)
۵. Friedrich Dürrenmatt (1921- 1990)
۶. Anna Seghers (1900 – 1983)
۷. Wolfgang Borchert (1921- 1947)
۸. Bertolt Brecht (1898- 1956)
۹. Christa Wolf (1929-)
۱۰. Thomas Mann (1875 – 1955)
۱۱. Hermann Hesse (1877- 1962)
۱۲. Heinrich mann (1871 – 1950)
۱۳. Erich Fried.

